

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 1

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Державного університету
«Житомирська політехніка»
протокол від 31 серпня 2023 р.
№ 10

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ для проведення самостійної роботи з навчальної дисципліни «Інституційний аналіз»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 051 «Економіка»
освітньо-професійна програма «Економіка»
факультет сфери обслуговування і бізнесу
кафедра фінансів та цифрової економіки

Рекомендовано на засіданні
кафедри фінансів та цифрової
економіки
28 серпня 2023р., протокол №9

Розробник: д.е.н., проф. кафедри фінансів та цифрової економіки
УЦАПОВСЬКИЙ Юрій

Житомир
2023

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 2

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематичний план навчальної дисципліни	5
Завдання для самостійної роботи.....	6
Вимоги до підготовки та оформлення есе.....	18
Питання для підготовки до екзамену.....	22
Рекомендована література	23

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 3

ВСТУП

Криза методології класичного лібералізму, який є основною течією сучасної економічної науки, спричинила необхідність залучення інституційної парадигми для аналізу національних економічних систем. Інституціоналізм прагне вийти за межі формальних моделей і вишуканих логічних схем сучасної неокласики, наблизити економічну теорію до багатогранності господарського життя. Системний підхід інституційного аналізу вигідно відрізняє його від ортодоксальної неокласичної методології.

Конкурентоспроможні економіки успішно залучають методологію інституціоналізму для вдосконалення економічної системи країни та забезпечення сталого розвитку. Інституційний аналіз відстежує внутрішню єдність і стабільність національної економіки, сприяє формуванню її інституційної структури, вивченню її цінностей та мотиваційної поведінки економічних суб'єктів.

Курс «Інституційного аналізу» є відносно новим у економічній освіті, розширює та її межі та сприяє розумінню інституційних складових національної економічної системи. Запровадження методології інституційного аналізу сприятиме зростанню економічної культури та креативності мислення сучасного економіста.

Метою дисципліни «Інституційний аналіз» є засвоєння студентами спеціальності «Економіка» змісту інституційної парадигми як альтернативного напрямку економічного аналізу у контексті дослідження феноменів соціальної, політичної і правової будови суспільства та економічної політики держави.

Предметом «Інституційного аналізу» є дослідження формальних і неформальних інституцій економічної системи з метою застосування методології інституціональної економічної теорії для вирішення поточних економічних завдань.

Завданнями вивчення дисципліни «Інституційний аналіз» є:

знати і розуміти

- складові елементи сучасного інституційного аналізу економічних систем;
- основні відмінності парадигми сучасної неокласики та інституційного економічного аналізу;
- відмінності між класичним інституціоналізмом та неінституціоналізмом;
- основні напрямки досліджень у структурі сучасного інституціоналізму;
- праці провідних представників інституційної економіки;
- можливості впливу держави на формування інституційної структури економіки;

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 4

вміти

- вирізняти дослідницьку програму інституціоналізму серед інших дослідницьких програм;
- порівнювати різні за змістом інституційні економічні структури, аналізувати їх переваги та недоліки;
- окреслити тенденції розвитку інституцій та інституційного середовища у економіці сучасної України;
- використовувати інституційний аналіз для дослідження процесів і явищ сучасного господарського життя.

Курс «Інституційний аналіз» вивчається на першому курсі освітнього ступеня «магістр» спеціальності 051 «Економіка» і передбачає наявність базових знань з таких дисциплін як економічна теорія, мікроекономіка, макроекономіка, психологія, соціологія, правознавство.

Зміст навчальної дисципліни покликаний сформувати **такі компетенції**, що визначені стандартом вищої освіти для здобувачів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 051 «Економіка»:

ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень;

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

Отримані знання з навчальної дисципліни стануть складовими таких **програмних результатів навчання** за спеціальністю 051 «Економіка»:

ПРН2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __/5

Тематичний план навчальної дисципліни

Кредитні модулі	Змістовні модулі	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Практичні	Самостійна робота
№1	ЗМ 1				
	Тема 1. Науково-дослідна програма інституціоналізму: сутність, витоки, еволюція	12	2	2	8
	Тема 2. Інституції та їх роль у регулюванні господарської поведінки	11	2	2	7
	Тема 3. Трансакції і трансакційні витрати в економіці	11	2	2	7
	Тема 4. Економічна теорія прав власності	11	2	2	7
	Разом змістовий модуль 1	45	8	8	29
№2	ЗМ 2				
	Тема 5. Ринок і фірма як інституційні угоди	11	2	2	7
	Тема 6. Нова інституційна теорія держави	11	2	2	7
	Тема 7. Інституційні зміни	11	2	2	7
	Тема 8. Право і економічна теорія	12	2	2	8
	Разом змістовий модуль 2	45	8	8	29
Всього		90	16	16	58

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 6

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема. 1. Науково-дослідна програма інституціоналізму: сутність, витоки, еволюція

1. Самостійно оберіть інституцію і проаналізуйте її з позицій «старого» і «нового» інституціоналізму.
2. Використовуючи досвід повсякденного споживання, розкрийте поняття повної і неповної раціональності.
3. На основі концепції конкуруючих програм досліджень Імре Лакатоша проаналізуйте «жорстке ядро» і «захисний пояс» сучасної неокласики і неоінституціоналізму
4. У чому полягає сутність міждисциплінарного підходу в інституціональній економіці?

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С.8-34.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 22-42.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. –С. 41-76.
4. Ущатовський Ю. В. Ідеї інституціоналізму в економічній думці України ХІХ-поч. ХХст.: Монографія. Видання друге, стереотипне / Ю.В. Ущатовський. Житомир: Житомирська політехніка, 2019. – С. 9-54.

Теми рефератів:

1. Нова інституціональна економіка у працях Л. Тавено, Дж. Неша, Г. Саймона.
2. Модель конкуруючих програм досліджень Імре Лакатоша.
3. Порівняльні характеристики людини економічної і людини інституційної у площині інституціонального аналізу.
4. Основні етапи розвитку інституціонального аналізу.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __/7

Основні поняття

- Науково-дослідна програма (парадигма)
- Методологічне ядро
- Захисний пояс (оболонка)
- Методологічний індивідуалізм
- Раціональний вибір
- Рівноважний аналіз
- Модель homo economicus
- Обмеження раціональності
- Модель homo institutus
- Модель людини гібридної (Вільямсона)
- Традиційний (старий) інституціоналізм
- Холізм
- Неоінституціоналізм
- Нова інституціональна економіка

Табл. 1

Порівняльна характеристика традиційного (старого) і неоінституціоналізму

Ознака	Традиційний інституціоналізм	Неоінституціоналізм
Період виникнення і основоположники	20-30-і рр. XX ст. Т. Веблен, Дж. Коммонс, В. Мітчел	Кінець XX ст. Р. Коуз, О. Вільямсон, Дж. Б'юкенен, Г. Беккер, Д. Норт
Підґрунтя виникнення	заперечення методологічного ядра дослідної програми неокласиків	модифікація «захисного поясу» неокласичної дослідної програми
Методологія	гуманітарні науки (соціологія, право) + біологія (органічний і еволюційні підходи)	неокласична економічна теорія (методологічний індивідуалізм, homo economicus, рівноважний і оптимізаційний підходи)
Рух думки	від соціології, права до аналізу господарства	від економіки до соціології, політики, права
Передумова аналізу	холізм: пріоритетність цілого стосовно його складових частин	методологічний індивідуалізм
Інституції	формують переваги і вподобання індивідуумів	формують зовнішні обмеження для індивідуумів через умови вибору та інформацію
Вподобання та цілі індивідуумів	ендогенні, породжуються внутрішніми причинами	екзогенні, породжуються зовнішніми причинами

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 8

Тема 2. Інституції та їх роль у регулюванні господарської поведінки

1. Розкрийте роль норми у структуризації взаємостосунків між індивідуумами.
2. Чи кожне правило можна вважати інституцією?
3. Здійсніть порівняння обмежувальної, координаційної та розподільчої функцій інституцій.
4. В чому відмінність між формальними і неформальними інституціями?
5. Яким чином держава може впливати на зміну неформальних правил?

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 35-63.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колісніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 7-21.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – С.7-40.
4. Ущатовський Ю. В. Ідеї інституціоналізму в економічній думці України ХІХ-поч. ХХст.: Монографія. Видання друге, стереотипне / Ю.В. Ущатовський. Житомир: Житомирська політехніка, 2019. – С. 9-54.

Теми рефератів:

1. Інституційне середовище та його елементи.
2. Невимушений і узаконений порядок у концепції Ф. Гаєка (Хаєка).
3. Взаємодія індивідів та інституцій у схемі інституційного аналізу О. Вільямсона.
4. Визначення інституцій та організацій у теоретичній концепції Дагласа Норта.
5. Інституційний порядок та інституційне середовище у контексті системного аналізу.
6. Економічна політика як втілення інституційного порядку.

Основні поняття

- Норма (правило)
- Опортуністична поведінка
- Механізм примусу до виконання правила
- Інституція
- Неформальні інституції
- Формальні інституції
- Організація
- Інституційна структура економіки
- Інституційне середовище
- Інституційний порядок
- Економічна культура
- Економічна політика

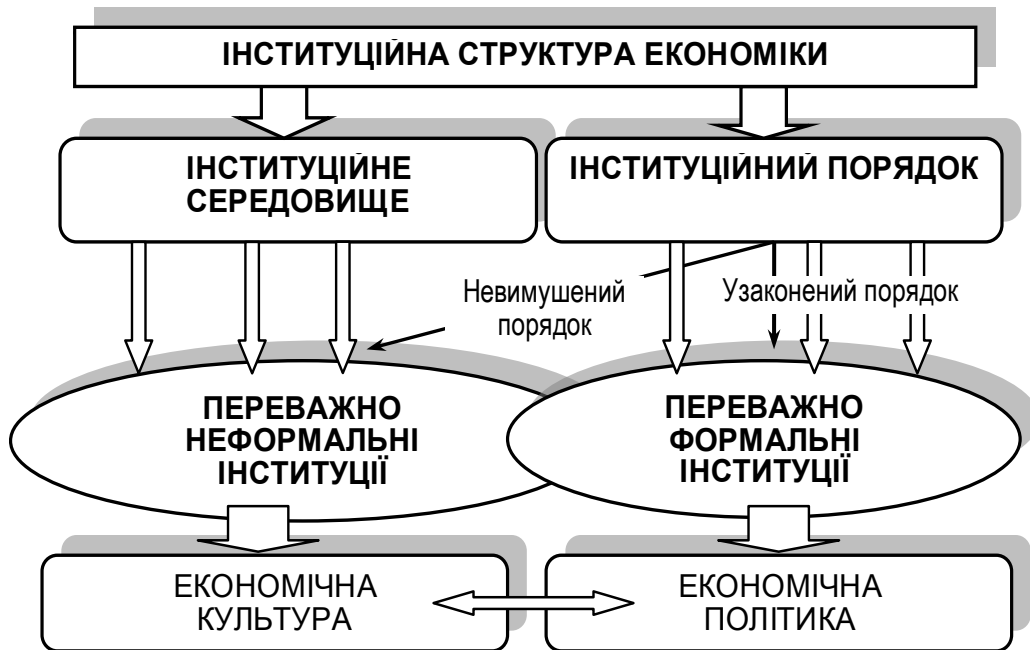

Рис. 1. Інституційна структура економіки

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 10

Тема 3. Трансакції і трансакційні витрати в економіці

1. Розкрийте відмінності між трансформаційними і трансакційними і витратами.
2. Що ми розуміємо під поняттям «нульові трансакційні витрати»?
3. Розкрийте умови виникнення трансакційних витрат.
3. Окресліть відмінності трансакції раціонування від трансакційної угоди.
4. Що таке «б'юкенівський товар»?
5. Сутність опортуністичної поведінки та її види.

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 64-78.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колісніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 82-102.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. –Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – С. 77-107.
4. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Теми рефератів:

1. Види трансакцій та їх загальна характеристика.
2. Трансакційні витрати для покупців і продавців.
3. Особливості діяльності фірм з надання трансакційних послуг.
4. Опортуністична поведінка в площині трансакційних витрат.
5. Трансакційний сектор в економіці України.

Основні поняття

- Торгові трансакції
- Трансакції управління
- Трансакції раціонування

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 11

- Трансакційні витрати
- Трансформаційні витрати
- Витрати на пошук і обробку інформації
- Витрати укладання контрактів
- Витрати вимірювання
- Витрати специфікації і захисту прав власності
- Витрати опортуністичної поведінки

Тема 4. Економічна теорія прав власності

1. Розкрийте зміст технологічного й грошового зовнішнього ефектів.
2. Сформулюйте порівняльні переваги й недоліки режиму приватної власності на певне благо.
3. Чому вільний доступ є неефективним за визначенням режимом використання ресурсів?
4. В чому полягає зміст споживчого зовнішнього ефекту?

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 53-61.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колісніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 61-81.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. –Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – С. 108-139.
4. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Теми рефератів:

1. Базові поняття теорії прав власності.
2. Теорії виникнення прав власності.
3. Еволюція економічного аналізу прав власності.
4. Комунальний режим власності та його відмінні риси.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. ___ / 12

Основні поняття

- Права власності
- Теорема Коуза
- Теорема Познера
- Зовнішні ефекти
- Вільний доступ
- «Надвикористання ресурсу»
- Груповий доступ
- Індивідуальний доступ
- Державна власність як контракт

Тема 5. Ринок і фірма як інституційні угоди

1. З'ясуйте місце і роль ринкового управління контрактними угодами.
2. Зробіть порівняльний аналіз типів структур управління контрактами за О. Вільямсоном.
3. Дайте визначення ринку та розкрийте основний критерій класифікації ринків у новій інституціональній економіці.
4. Розкрийте типологію фірм за А. Алчіаном і Г. Демсецем.

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 96-113.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 103-127; 171-187.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – С. 140-168; 169-201.
4. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
5. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред.. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 13

Теми рефератів:

1. Контракти в дослідженнях економістів.
2. Фактори організаційного розвитку і фірма.
3. Шляхи оптимізації неповного контракту.
4. Еволюція ринкових структур: персоніфікований та неперсоніфікований обмін.

Основні поняття

- Контракт
- Агентські контракти
- Неявні контракти
- Контракти відносин
- Асиметричність інформації
- Неповний контракт
- Механізм управління трансакціями
- Вертикальна інтеграція
- Гібридна інституційна угода
- Фірма як інституційна угода
- Ринок як інституційна угода

Тема 6. Нова інституційна теорія держави

1. Дайте визначення держави у площині створення і захисту правил як суспільного блага.
2. Опишіть і розкрийте інституційні теорії походження держави.
3. З'ясуйте економічний аналіз функціонування держави в контексті інституційної теорії.

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 113-116.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колісніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 14

– Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С.149-170.

3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. С. 202-230.

4. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

5. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер. з англ. А. В. Куликова; Наук. ред. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.

Теми рефератів:

1. Порівняльний аналіз неокласичної та інституційної теорії держави.
2. Роль політичних інституцій у формуванні ринкового інституційного середовища.
3. Особливості укладання та забезпечення дотримання міжнародних угод в контексті інституціональної економіки.
4. Еволюція економічної теорії держави.
5. Суспільні блага у типології благ.

Основні поняття

- Суспільні блага
- Колективні блага
- Проблема безбілетника М. Олсона
- Спонтанний економічний порядок
- Соціальний контракт
- Модель Мак Гіра-Олсона
- Модель консенсусної демократії
- Рентоорієнтована поведінка
- Інституційна корупція
- Обмеження монопольної влади правителя
- Розподільча демократія

Тема 7. Інституційні зміни

1. З'ясуйте сутність поняття інституційних змін та наведіть їх класифікацію.
2. Базова модель інституційних змін Дагласа Норта.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 15

3. Розкрийте механізм інституційних змін у залежності від траєкторії попереднього розвитку.

4. Поясніть розуміння Д. Норта інституційної рівноваги.

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 79-95.

2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С. 43-60; 206-223.

3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. –С. 231-281.

4. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

Теми рефератів:

1. Концепція інституціональних змін Гарольда Демсеця.
2. Характеристика інституційних змін Т. Андерсона і П. Хілла.
3. Пояснення неолітичної революції за допомогою моделі інституційних змін Норта-Томаса
4. Траєкторії (напрями) інституційних змін.
5. Роль інституційних змін в становленні ринкової економіки України.

Основні поняття

- Інституційна зміна
- Дискретні інституційні зміни
- Інкрементні інституційні зміни
- Спонтанні інституційні зміни
- Цілеспрямовані інституційні зміни
- Логіка інституційних змін
- Ефект блокування
- Ринок для інституцій
- Інституційна рівновага

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. — / 16

Тема 8. Право і економічна теорія

1. Здійсніть порівняльний аналіз економічного і юридичного підходів до аналізу права.
2. Що, з точки зору Беккера, є більшим стримуючим фактором для злочинності: посилення жорстокості покарання чи його невідворотність?
3. Як впливає розподіл доходів у суспільстві на рівень злочинності?

Література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – С. 51-63.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колісніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – С.61-81.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – С. 108-139.
4. Норт, Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Пер. з англ. І. Дзюб. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

Теми рефератів:

1. Природа економічного мислення і економічний підхід до права.
2. Контрактні права та засоби їх захисту.
3. Економічна теорія нещасливих випадків і формула Леріда Хенда у площині відповідальності за необережність.
4. Загальне право та економічне зростання.
5. Теорія монополії та антимонопольне законодавство.
6. Вибір між державним регулюванням і загальним правом.

Основні поняття

- Загальне право
- Кодифіковане право
- Оптимальне запровадження права
- Ринок злочинності

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 17

- Економічні функції покарання
- Преполітарні суспільства
- Політарні суспільства

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк ___ / 18

Вимоги до підготовки та оформлення есе

Загальні вимоги. Есе – самостійна письмова робота студента з курсу інституціональної економіки. Есе передбачає:

- 1) *тезисне викладення* вивченої та опрацьованої базової статті або окремої важливої глави з переліку праць видатних економістів – представників інституціоналізму;
- 2) *самостійний інституційний аналіз* актуальних проблем економіки України, на основі знань отриманих в процесі вивчення як базової статті (глави), так і опрацювання спеціальної літератури з інституційної економіки;
- 3) *висновки*, у яких у короткій формі мають бути викладені результати інституційного аналізу досліджуваної проблеми.

Вимоги до структури есе. Есе має містити такі обов’язкові елементи:

Вступ, де у короткій змістовній формі визначається і обґрунтовується актуальність теми та чітко формулюється мета дослідження та його зв’язок з базовою роботою. Отже, у вступі слід обов’язково підкреслити, чому дослідження є «цікавим і має значення».

1. Тези базової роботи обов’язково повинні розкрити постулати і основні принципи, які автор потім повинен використати у основній частині. Для цього їх слід пронумерувати, щоб автор міг апелювати до них у роботі (наприклад: «згідно п.3»)

2. Основна частина. Щоб забезпечити досягнення поставленої мети, основна частина має розкривати вузлові аспекти обраної теми. У цій частині автору потрібно підкреслити та логічно обґрунтувати власне бачення проблеми. Рекомендуємо обирати і дослідити певну конкретну інституцію.

Висновки мають бути узгоджені із метою есе та коротко узагальнити результати інституційного аналізу проблеми, яку автор досліджував в основній частині і/або окреслити шляхи її вирішення.

Список використаної літератури повинен містити перелік реально опрацьованих і використаних в роботі літературних джерел, на які автор посилається в основній частині, враховуючи також посилання на електронні джерела з Інтернету. Список має бути належним чином оформлений у відповідності до наявних стандартів. Підкреслимо: кількість використаних джерел побічно засвідчує рівень розгляду проблеми автором.

Вимоги щодо оформлення есе. Есе повинно бути надруковане українською мовою на аркуші формату А4 з використанням шрифту Times New Roman (розмір 12, інтервал полуторний). Обсяг есе має бути до 15000 знаків

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 19

(до 0,4 д.а.). Один друкарський аркуш (д.а.) містить приблизно 24–25 стор.

Цитування використовують з метою максимально точної передачі позиції вченого, який є компетентним у досліджуваній проблемі.

Правила цитування: 1) цитата повинна відповідати тексту джерела, із якого вона наведена; 2) цитувати автора бажано з його творів; 3) не слід спотворювати думку автора. Всередині основного тексту цитати беруться в лапки. З великої літери вони починаються у тих випадках, коли цитата відкриває собою фразу або після двокрапки, якщо і в джерелі вона починається із прописної. Перше слово цитати, що органічно входить до синтаксичної будови фрази основного тексту, пишеться із рядової букви, навіть якщо в першоджерелі текст починається з прописної. Як знак пропуску тексту в цитаті використовуються три крапки.

Всі цитати, цифрові та ілюстративні матеріали обов'язково мають супроводжуватися точними посиланнями на джерела. Список використаної літератури слід пронумерувати, а потім, у тексті в квадратних дужках вказати порядковий номер джерела, на яке посилаєтесь, і номери сторінок.

Наприклад:

у тексті есе:

«Економічна думка є частиною (і дуже суттєвою) загальної культури, дефіцит якої нині особливо відчутний. Йдеться про культуру в широкому розумінні. Адже економіка, господарювання – це також культура» [2, с. 9].

у списку використаної літератури:

... 2. Злупко С. М. Економічна думка України: Навчальний посібник. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 496 с.

Титульний аркуш есе оформлюється згідно поданого зразка (див. С. 20)

Вибір і формулювання теми есе.

Тему есе автор обирає самостійно. У назві теми в обов'язковому порядку мають бути зазначені: 1) інституції, що підлягають аналізу (норми, правила, контракти, угоди, елементи інституційної структури тощо); 2) базова робота (або її частина) з прізвиськом автора, інституційні аспекти якої будуть покладені в основу дослідження.

Наприклад:

1. Аналіз формальних інституцій і організацій у контексті впровадження пенсійної реформи в Україні (на основі тез Д. Норта: глава 6 монографії Д. Норта «Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки»)

2. Впровадження інституцій ринкової економіки в контексті економічної культури українського суспільства за статтею Дж. Стігліца «Куди ведуть реформи».

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 20

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра фінансів та цифрової економіки

ЕСЕ
з інституційного аналізу

Виконання контрактів та угод у підприємницькому середовищі України в площині інституційного аналізу Д. Норта (на основі глави 7 монографії Д. Норта «Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки»)

Автор: студент I курсу
групи ЕПМ-20
ПЕТРЕНКО ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ

Житомир 2024

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 21

Список авторів для підготовки тез, як інструментів інституційного аналізу в основній частині есе:

1. Торстейн Веблен
2. Джон Роджерс Коммонс
3. Уеслі Клер Мітчелл
4. Джон Кеннет Гелбрейт
5. Йозеф А. Шумпетер
6. Рональд Коуз
7. Даглас Норт
8. Олівер Вільямсон
9. Джозеф Стігліц
10. Фрідріх фон Гаєк (Хаєк)
11. Джеймс Б'юкенен
12. Френк Найт
13. Джеффри Ходжсон
14. Клод Менар
15. Даніель Канеман
16. Мансур Олсон

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 22

Питання для підготовки до екзамену

1. Складові елементи науково-дослідної програми (парадигми) неокласичної теорії.
2. Обмеженість неокласичного економічного аналізу.
3. Традиційний інституціоналізм та його загальна характеристика.
4. Загальна характеристика і напрями неоінституціонального аналізу.
5. Нова інституціональна економіка.
6. Інституція та її суспільні функції.
7. Типологія ситуацій, що генерують виникнення інституцій.
8. Поняття норми (правила).
9. Неформальні інституції (правила).
10. Формальні інституції.
11. Взаємодія між формальними і неформальними правилами.
12. Економічна поведінка як прийняття рішень.
13. Поняття «транзакції» та «транзакційних витрат».
14. Види транзакцій за Дж. Коммонсом.
15. Види транзакційних витрат і способи їх мінімізації.
16. Поняття «права власності».
17. Теорема Р. Коуза.
18. Альтернативні режими власності.
19. Вибір між дискретними інституційними альтернативами.
20. Ринок як інституційна угода.
21. Фірма як інституційна угода.
22. Держава як агентство зі створення суспільних благ.
23. Моделі походження держави.
24. Групи спеціальних інтересів: вузькі й широкі розподільчі коаліції.
25. Міжнародні державні угоди у площині теорії контрактів.
26. Поняття інституційних змін.
27. Схема інституційних змін Дагласа Норта.
28. Механізми інституційних змін.
29. Ринок інституцій. Інституційна рівновага.
30. Методологічні особливості нової економічної історії.
31. Система відкритих полів.
32. Гроші як засіб економії на транзакційних витратах.
33. Економічна антропологія: культура і обмін.
34. Економічний аналіз загального права.
35. Економічний аналіз кримінального права.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк. __ / 23

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Інституціональна економіка: навчальний посібник / С. Ю. Івашина, О.Ф.Івашин. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2018. – 132 с.
2. Колесніченко І.М. Інституціональна економіка: Навч. посібник / І. М. Колесніченко, А. В. Литвиненко; за заг. ред. к.е.н., доц. І. М. Колесніченко –Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 236 с.
3. Ткач А.А. Інституціональна економіка: Нова інституціональна економічна теорія: Навч. посібник / А.А. Ткач. –Київ : Центр навч. л-ри, 2007. –304 с.
4. Ущатовський Ю. В. Ідеї інституціоналізму в економічній думці України ХІХ-поч. ХХст.: Монографія. Видання друге, стереотипне / Ю.В. Ущатовський. Житомир: Житомирська політехніка, 2019. – С. 9-54.
5. Menard, Claud and Shirley, Mary M. (2008). Handbook of new institutional economics. Springer-Verlag Berlin Heidelberg. 867 p.
6. Voigt, Stefan (2019) Institutional economics. Cambridge University Press. 306 p.

Допоміжна література

1. Вільямсон О. Е. Економічні інституції капіталізму: Фірми, маркетинг, укладання контрактів. – К.: АртЕк. 2001. – 472 с.
2. Гелбрейт Дж. К. Суспільство блага. Пора гуманності. – К.: Вид. дім «Скарби», 2003. – 160 с.
3. Кассон, Марк. Інформація та організація. Новий погляд на теорію фірми / Марк Кассон; пер. з англ.. Ігоря Ободовського. – К: Вид дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 366 с.
4. Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / пер. з англ. І. Дзюб. – К. Основи, 2000. – 198 с.
5. Природа фірми: Походження, еволюція і розвиток / За ред. О. Е. Вільямсона, С. Дж. Вінтера; Пер з англ.. А. В. Куликова; Наук. ред.. пер. В. П. Кузьменко. – К.: А.С.К., 2002. – 336 с.
6. Шумпетер Йозеф А. Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / Пер. з англ. В. Старка. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 242 с.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-19.05- 05.02/2/051.00.1/М/ОК8 -2023
	Екземпляр № 1	Арк __ / 24

Інформаційні ресурси в Інтернеті

UNCTAD. URL: <http://unctad.org/en/Pages/themes.aspx>

UNdata. URL: <http://data.un.org/Default.aspx>

UNESCO. URL: <http://uis.unesco.org/en/home#slideoutmenu>

UNIDO. URL: <http://www.unido.org>

Індекс глобалізації (KOF Globalization Index). URL: <http://globalization.kof.ethz.ch/>

Індекс глобальної конкурентоспроможності. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>

Індекс людського розвитку. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

Рейтинг інвестиційної привабливості. URL: <https://www.bdo-ibc.com/index/global-comparison/overall-index/>

Рейтинг недієздатності (вразливості) держави. URL: <http://fundforpeace.org/fsi/>

Світова організація торгівлі (WTO). URL: <https://www.wto.org>

Світовий банк URL: <http://www.worldbank.org/en/country>

ЦРУ. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html>.

Офіційний портал Верховної ради <http://rada.gov.ua/>

Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/ua>

Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Організація Об'єднаних Націй ООН <http://www.un.org/en/documents/index.html>

Всесвітній банк <http://www.worldbank.org/>

Сайт Міжнародної Торгівельної організації <http://www.wto.org/>

Організація Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР) <http://www.oecd.org/>

Європейський союз <http://europa.eu/>

Міжнародний валютний фонд <http://www.imf.org>

Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org>